

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרשת ואתחנן תשפ"ג
פרקי אבות פרק ג' משנה ו'
שנה ה' • גליון רנ"ז

תוכן העניינים

**שיחה זו נאמרה בס"ש
פרשת ואתחנן תשס"ה**

**כוח התשובה בתוך הגלות
וחשיבות לימוד התורה**

כיצד יזכו לתשובה לעתיד לבא - הראיה
ממתן תורה ד

ענין התנאי של כי תדרשנו ה

ילמד מהתורה רעת החטא ז

ע"י לימוד התורה לומדים מהו רצון
הבורא ז

גודל נחיצות לימוד התורה עבור
ישראל ח

חיוב לימוד התורה הדוחה את כל
המצוות י

לימוד התורה - שורש הקדושה יב

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

**חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660**

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

שיחה זו נאמרה בס"ש פרשת ואתחנן תשס"ה

כוח התשובה בתוך הגלות וחשיבות לימוד התורה

אלוקיך. ודווקא מתוך מצב זו תחפשו את השי"ת.

במפורשי התורה מבואר, שמה שנאמר **'ובקשתם'**, יש בזה שני ביאורים. ביאור אחד הוא לשון 'תפילה', ש'תבקשו' את השי"ת בדרך תפילה, שתתפללו לפני השי"ת שתתחזקו באמונה, ותתפללו על הגאולה.

וביאור נוסף, 'ובקשתם' שתבקשו ותחפשו את השי"ת כדי לדעת מהו רצון הבורא, על ידי התורה וקיום המצוות תבקשו ותחפשו לדעת מהו רצון הבורא. ותרצו לראות השגחת הבורא, ותחפשו לראות בתוך כל הצרות היכן רואים בזה את יד ה', ויחקרו וידרשו מה ה' דורש מאתנו.

וכתב בספורנו: 'ומצאת', 'אע"פ שאין שם מקדש ולא כלי קודש'. על אף שלא יהיה לבני ישראל לא בית המקדש ולא נביאים, אעפ"כ הבטיח השי"ת לבני ישראל 'ומצאת', שיוכלו למצוא את השי"ת. אבל בתנאי

וְעַבְדְּתֶם שֵׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר לֹא יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאבְלוּן וְלֹא יִרְיִחוּ. וּבִקְשֶׁתֶם מִשֵּׁם אֵת ה' אֱלֹקֵיךָ וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרֹשְׁנוּ בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ. בְּצַר לָךְ וּמִצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֵיךָ וְשִׁמְעָתָ בְּקִלּוֹ.
(דברים ד, כח-ל).

בפסוקים אלו מבואר, שכשבני ישראל יחטאו ויכשלו בעבודה זרה ובאפיקורסות ובשאר חטאים, וכשיהואו לאחר מכן כל הצרות על עם ישראל יחפשו אז אחר השי"ת וימצאו אותו. ובאחרית הימים ישובו בני ישראל אל ה' וישמעו בקולו.

והעולה מכאן, שכשיהיו בני ישראל בגלות, ויקרה להם צרות קשות כשיהיו משוקעים בחטאים קשים, 'און' שווערע צרות וועט זיי באפאלען, זייענדיג פארזונקען אין שווערע עבירות' - 'ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן'. אלא שמחמת הצרות יגיעו להמחשבה של 'ובקשתם משם את ה'

אחד, שיהיה: 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך'.

וממשיך הספורנו: "והטעם שתמצאנו הוא, כי אמנם תדרשנו בכל לבבך". הטעם שתמצא את השי"ת אע"פ שאין שם מקדש ולא כלי קודש הוא לפי שתדרשנו בכל לבבך.

עוד כתב הספורנו בפרשת התשובה עה"כ 'בכל לבבך' (דברים ל, ב), שבני ישראל ישובו בגלות, והתשובה תהיה באופן של 'בכל לבבך'. 'שלא תסתפק בזה', שלא יהיה ספק בדבר זה ושהאדם יהיה בטוח שתבוא הגאולה, וידע באופן ודאי שיש בורא עולם שמשגיח על הכל. וכל הצרות באים לפי שבני ישראל חטאו. והסוף יהיה שבני ישראל יגאלו. זהו הכוונה 'בכל לבבך'.

ומה שנאמר 'ובכל נפשך'. 'שלא תמנע מזה נפש המתאוה', שיתפטר האדם מתאוותיו הגשמיות של ממון וכבוד ושאר הבלי העולם הזה, וכל התאוות האלו לא יפריעו לו כשירצה לשוב בתשובה.

מה שהאדם אינו שב בתשובה, ומה שקשה לו לשוב בתשובה, זהו לפעמים משום שחושש שיאבד את כבודו או

שיאבד ממונו. או שלא יוכל ללכת אחר התאוות וחמדות הלב, ולכן אינו מוסר את עצמו להשי"ת. ועל זה אומר השי"ת לבני ישראל שיגיע זמן שאף שלא יהיה בו לא בית המקדש ולא נביאות, שיהיה הסתר נורא בכל הענינים ולא יראו מאומה, אעפ"כ בזמן זה כשתחפשו אחר השי"ת בכל לבבך ובכל נפשך, הובטחנו שנמצא את הבורא.

**כיצד יזכו לתשובה לעתיד לבא -
הראיה ממתן תורה**

על זה נאמר בהמשך הפסוקים, והרמב"ן והספורנו מבארים שפסוקים אלו הוא לראיה שאכן כך יהיה לעתיד לבוא שבני ישראל ישובו בתשובה:

**כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רֵאשֻׁנִים אֲשֶׁר
הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמֶן הַיּוֹם אֲשֶׁר
בָּרָא אֱלֹקִים אָדָם עַל הָאָרֶץ
וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְהַ
הַשָּׁמַיִם הַנְּהִיָּה כְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה
או הַנְּשִׁמְעַ כְּמֹהוּ (פסוק לב).**

על בני ישראל להתבונן, שמאז בריאת העולם ועד היום הזה, האם היה כדבר הזה שהשי"ת לקח לו עם ודיבר עמהם, שנתן להם את התורה והשרה את שכינתו עליהם אף שלא היו

על זה אמרה תורה, 'כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך', מדה היה בשעת מתן תורה, שכן גם אז לא היו בתחילה בני ישראל במדריגה שיוכלו לשמוע בקול ה', אבל מחמת רצון ה' שנשבע לאבותינו לאברהם וליצחק וליעקב וכתר ברית עמנו, רצון זה תתעורר גם באחרית הימים. ובתנאי 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך', שיכינו בני ישראל עצמם לתשובה.

ענין התנאי של כי תדרשנו

אמנם במצרים לא נדרש מבני ישראל שיכינו עצמם בתשובה כמו שנדרש כעת מבני ישראל, לפי שעבשיו יש לנו כבר את התורה, ומאחר שיש לנו את התורה יש לנו מהיכן ללמוד, ויש לנו הדרך איך להכין עצמינו על ידי לימוד התורה והבנת הלימוד, ומזה נדע מה ה' אלוֹקֵיך דורש ממך.

ועוד זאת, שהרי כל בני ישראל עמדו בהר סיני, ועל ידי כן כבר הזדככו נשמות ישראל, ולכן יש תנאי של 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך'.

"מיר דארפען זיך דאך צוגרייטען, מ'קען

ראויים לכך, בלא באותה שעה - שעת יציאת מצרים - עדיין לא היו ישראל ראויים לכך, ולמה עשה כן הבורא, בשביל השבועה שנשבע לאבותינו. ולא ישכח השי"ת את השבועה שנשבע להם.

וזהו מה שנאמר (פסוק לא), 'כי אל רחום ה' אלוֹקֵיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם'.

והביאור בזה הוא, דהנה השי"ת הביא את בני ישראל והעמידן בהר סיני לקבל את התורה, ולשם כך הוציאם מארץ מצרים. אף שבמצרים היו במצב של 'הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה', כי בני ישראל לא היו במצרים במדריגה גדולה, אעפ"כ בחר בהם השי"ת. ובמשך השנה שהכה את מצרים במכות, הזדככו בני ישראל עד שנעשו ראויים לקבלת התורה.

ועל זה אמרה תורה, 'זאגט אונז די תורה אזוי', שלא ישאלו בני ישראל, מאחר שבני ישראל כשהם בגלות הם משוקעים כל כך בחטא ורחוקים המה מהאמונה, 'זוייט פון ערליכקייט, פארזונקען אין כל מיני חטאים', ואיך יזכו לתשובה.

קין פאליטיק און נישט קיין שטותים והבלים, וואס דאס שטייט אין וועג אויף צו זיין אמת'דיג בתשובה".

יש לנו להכין עצמינו. וצריך לדעת שכמו ששומעים על צרות ישראל, ששומעים על כל מיני צרות שלא עלה על הדעת, גם הגאולה תגיע בהיסח הדעת. וכמו שטרם שמגיע הצרה אינו עולה על הדעת שתגיע צרה זו. כך תבוא הגאולה.

מי עלה על דעתו שיהיה כדבר הזה, על דעת מי עלה שהיטלר יגיע, שתהיה מדינה שתעמיד פרעזידענט ומלך רשע מרושע שגוזר גזירות כהמן הרשע. זאת לא עלתה על דעתו של מאן דהוא.

כך תהיה הגאולה, משיח יגיע בהיסח הדעת ולא יעלה הדבר על לב איש, ולכן יש לנו להכין עצמינו לקראתו, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, 'בכל לבבך' - באמונה שלימה שכך יהיה, וכדברי הספורנו, 'ובכל נפשך' - להכין עצמינו על ידי מה שנפרוש מהתאוות, שלא יעמוד לנו בדרכינו לא כסף ולא ממון ולא פאליטיק כדי שנשוב בתשובה.

נישט וויסען, גלויך ווי ס'קומט צרות, מ'הערט צרות, דא אַ צרה וואס מ'האט קיינמאל נישט געטראכט, דארט אַ צרה וואס מ'האט קיינמאל נישט געטראכט, אזוי וועט די גאולה קומען בהיסח הדעת".

"פונקט ווי מ'טראכט נישט די צרה, וועמען איז איינגעפאלען אז דאס וועט געשעהן, וועמען איז איינגעפאלען אז ס'וועט אויפשטיין אַ היטלר, אז ס'וועט שטיין אַ מדינה און וועט ארויס געבען אַ פרעזידענט אַ מלך אַ רשע מרושע וואס גזירות המן האט ער גוזר געווען, קיין מענטש איז דאס נישט איינגעפאלען".

"און אזוי וועט די גאולה אויך אזוי זיין, משיח וועט קומען בהיסח הדעת און ס'וועט קיינעם נישט איינגעפאלען, זאל מען זיך אבער צוגרייטען, 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך', 'בכל לבבך' - מיט די אמונה שלימה אז אזוי וועט זיין, ווי דער ספורנו זאגט, 'ובכל נפשך' - זיך צוגרייטען און זיך אפשאקלען פון די תאוות, נישט קיין כבוד און נישט קיין געלד און נישט

ילמד מהתורה רעת החטא

העיקר הוא ללמוד מהתורה לשוב בתשובה על ידי מה שלומדים דרכי ה'. דרכי התשובה לומדים מהתורה. אין די במה שלומדים רמב"ם הלכות תשובה, אלא צריכים להיות ראויים לכך.

כשניגש לאחד ונאמר לו לשוב בתשובה, אבל אין הוא יודע תשובה מהו. ברמב"ם מבואר שצריכים עזיבת החטא ווידוי ושאר עניני התשובה. אבל עדיין אין האדם מרגיש את הטינוף והזהמה שיש בחטא.

אין ילמד האדם מהו הרעה שבחטא, היכן הוא רואה את הזהמה שבחטא, רק על ידי מה שלומדים תורה, לומדים משנה תורה, ולומדים סיפורי התורה, מה שהחטא המיט על כלל ישראל, ומה שגרם החטא לכל יחיד ויחיד. עד כמה השי"ת מקפיד על החוטאים. כשלומדים תורה צריכים ללמוד מהו רצון הבורא.

ע"י לימוד התורה לומדים מהו רצון הבורא

כשלומדים 'האשה נקנית בשלשה

דרכים, לא לומדים ספר חוקים בעלמא, או אפילו ספר חוקים קדוש, אלא לומדים מהו רצון הבורא. שרצון הבורא שהאשה נקנית באחד משלשה הדרכים הללו. וכשמקדשים אשה מקיימים מצות עשה של 'כי יקח איש אשה'. ומה שקידושין צריך פרוטה הוא משום שכך הוא רצון ה' שיקדשו בשווה פרוטה. ומה שהיה הוי אמינא שהקידושין תחול גם בפחות משווה פרוטה באופן שמקרב הנאתה, היינו שהיה הוי אמינא שרצון ה' הוא שכשמקדשים אשה בפת או בתפוח, גם אם אינו שווה פרוטה הרי היא מקודשת, לפי שמקרבה הנאתה. זהו רצון הבורא שבשעת לימדו התורה ילמדו מהו רצון הבורא.

זהו המצוה של 'ושננתם לבניך' (דברים ו, ז), 'ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם' (שם יא, ט). שילמדו את רצון הבורא על ידי לימוד התורה, ועל ידי זה יתקדשו.

חז"ל אמרו שבשעה שנבוכדנאצר שרף את הבית המקדש, מלכות ישראל ועשרת השבטים הוגלו על ידי סנחריב, ונשארו רק מלכות יהודה המלך של מלכות יהודה היה שמו

יכניה, ובעת מלכות יכניה היה נבוכדנאצר השולט בכיפה.

יום אחד הגיע נבוכדנאצר, ושלח לבבל את המלך יכניה ועמו אלפי בני ישראל, ועדיין השאיר חלק מבני ישראל בירושלים, והמליך את צדקיהו אחיו של יכניה למלך. הוא היה המלך האחרון של בני ישראל בארץ ישראל והיה צדיק גדול.

אחד עשר שנים לאחר שגלו יכניה ואלפי בני ישראל לבבל, החריב נבוכדנאצר את בית המקדש, וגלו כל ישראל לבבל, וגם המלך צדקיהו עמהם.

גודל נחיצות לימוד התורה עבור
ישראל

ואמרו חז"ל (גיטין פח.), 'צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת'. שחסד עשה השי"ת שהקדים את שריפת בית המקדש וגלות צדקיהו טרם הזמן.

והביאור על פי פשטות הוא, שבשעה שהוגלה צדקיהו לבבל טרם הגיע זמן הגלות שנגזר על יהודה, והשי"ת יכול היה להמתין עם גזירת גלות צדקיהו,

והבית המקדש היה יכול לעמוד עוד כמה שנים. אלא 'וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלוקינו', 'צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת'.

מהו הכוונה בצדקה זו, אמרו בגמרא, 'כתיב ביה בגלות יכניה החרש והמסגר אלף'. ופירש רש"י, 'זו היא צדקה שמהיר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקיהו לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם. לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה, דכתיב בהו החרש והמסגר אלף'.

הקב"ה חשש שאם ימתין שיחרב בית המקדש

רק בזמן שנגזר עליה גזירה זו, ואז רק יגלו גלות צדקיהו ומה שנשאר מכלל ישראל בארץ ישראל, שוב לא ימצאו את זקני התלמידי חכמים שגלו עם יכניה, ולכן כדאי להקדים שריפת בית המקדש וגלות ישראל, כדי שכשיגיעו לבבל ימצאו שם את החרש והמסגר.

ויש לנו להתבונן בדברי הגמרא, 'וואס שטייט דא, ס'שטיט אין די גמרא אזוי': הנה האסון הנורא ביותר שהיה לישראל הוא חורבן בית המקדש, ובשעת החורבן

”צו דערהאלטען די תורה ביים כלל ישראל, מיינט מען דער עיקר טאקע דורך לימוד התורה. אהן קיין לימוד התורה האלט זיך נישט קיין תורה. דורך לימוד התורה, אז מ'פארשטייט דעם רצון ה', ערשטענס דער לימוד התורה עפענט אויף דעם מות, ס'עפענט אויף די אויגען. צווייטענס, דער לימוד התורה איז מקדש דעם מענטש“.

”אזוי שטייט אין אלע ספרים, די גרעסטע קדושה וואס אַ מענטש קען נתקדש ווערען איז דורך די תורה, די גרעסטע קדושה ליגט אין די תורה“.

להחזיק תורה בישראל, דערהאלטען די תורה ביים כלל ישראל, הכוונה הוא בעיקר על ידי לימוד התורה, כי בלי לימוד התורה לא תישאר תורה בישראל.

אך על ידי לימוד התורה, על ידי מה שמשגיגים מהו רצון הבורא, לפי שלימוד התורה פותח לאדם את מוחו ועיניו, ובנוסף שלימוד התורה מקדשת את האדם. וכך מבואר בספרים, שהקדושה הגדולה ביותר שהאדם יכול להתקדש בה הריהו על ידי

נהרגו מאות אלפים מבני ישראל, וירושלים טבלה בדם ישראל. ומפורש בחז"ל כל הבכיות שבכו האבות והאמהות.

השי"ת עשה צדקה עם בני ישראל במה שמיהר עם גזירה זו, **כדי שתישאר התורה בישראל**, שיהיו גדולים וחזקים בתורה, כי הלא גם אילו לא היו מוצאים את החרש והמסגר לא היו שוכחים את התורה לגמרי, אבל כדי שיקבלו את התורה באופן חזק מגדולי התלמידי חכמים, החרש והמסגר, כדי שיקבלו את התורה באופן הזה כמו שהיה אצל החרש והמסגר, עשה הקדוש ברוך הוא צדקה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת.

התורה מלמד אותנו וחז"ל מראים לנו, די תורה לערענט אונז, די חז"ל ווייזען אונז מהו חשיבות לימוד התורה בישראל. שכדי שתהיה תורה בישראל היה כדאי שיחרב בית המקדש כמה שנים קודם לכן, וזהו צדקה שעשה הקב"ה עם ישראל להקדים שריפת בית המקדש כדי שתהיה התורה בישראל, כדי ס'זאל זיך דערהאלטען די תורה ביים כלל ישראל“.

ובשולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה ביאר

שהכלל הוא כך: מה שאמרו שצריכים לבטל תורה ולקיים כל המצוות, היינו בביטול לפי שעה.

ונבאר, לפני ראש השנה,

כשהאדם זקוק לשופר, כי הוא צריך לשמוע קול שופר או שצריך לתקוע בשופר, ולכן עליו לצאת לקנות לו שופר וללמוד איך לתקוע. או קודם סוכות כשצריכים לבנות סוכה ולקנות ארבעת המינים, הרי שמוטל עליו לבטל מתלמודו ולקיים המצוות הללו.

אבל אילו היה שמחמת דבר זה תשתנה כל מצבו בתורה, שלא יוכל לעסוק בתורה, 'אויב ס'שאקלט זיך זיין גאנצער מצב אין תורה', אזי הענין שונה.

לדוגמא, כשיש תלמיד חכם

גדול, כמו ה'חתם סופר' ורבי עקיבא אייגר, כשהיו צריכים ללמוד לתקוע בשופר או לשמוע קול שופר, או כשהיו צריכים לבנות סוכה ולקנות ארבעת המינים, החתם סופר נשאר חתם סופר, וכשנכנסו לחג הסוכות נשאר החתם סופר כמו שהיה. גם רבי עקיבא אייגר נשאר

לימוד התורה. הקדושה הגדולה ביותר נמצא בתורה.

לכן כשכלל ישראל עמלים ועוסקים בתורה, זהו הזכות הגדול ביותר שיש תורה בישראל.

חייב לימוד התורה הדוחה את כל המצוות

בחשיבות לימוד התורה אנו מוצאים בחז"ל, שבן עזאי לא נשא אשה ולא קיים מצות פריה ורביה. ולמה לא נשא אשה, לפי שאמר חשקה נפשי בתורה (ילק"ש בראשית סא).

יש להבין ענין זה, כי אם יבוא אחד ויאמר חשקה נפשי בתורה ולכן לא אשב בסוכה, לפי שבניית סוכה לוקח לו כמה שעות, או שמשום שחשקה נפשי בתורה לא ישמע שופר ולא יטול לולב או שלא יקיים שאר מצוות. מצאנו בפירוש בחז"ל שעל אף שלימוד התורה הוא המצוה הגדולה ביותר שיש, אנו מחוייבים לבטל תורה ולקיים כל המצוות.

והקשו כל הפוסקים, שאם כן, מהו ההיתר של בן עזאי לא לישא אשה משום שחשקה נפשו בתורה.

לו, ראה נא איך שבתי נחלתה בחולי מסוכן ה"י, וכדי לרפאותה צריכים לעשרת אלפים דאלער, ולכן מבקש אני ממך שתניח מעט את תלמודך ותצא לאסוף עבורה ממון.

אם יעשה כן, וילך יומיים ויאסוף לו ממון ויציל את בתו, אבל יש חשש שלמחרת יגיע אליו עוד יהודי ויבקש ממנו, הנה אני אבל ל"ע ואני צריך מנין שיתפללו אצלי ולא מצאתי מי שיתפלל אצלי, ולכן אבקש ממך שתבוא להתפלל בביתי ג' תפילות ביום.

באופן זה, אם הבחור מתמיד באמת, ער האלט ביים לערנען, אזי ההלכה היא שלא ילך לקיים כל המצוות האלו, אלא יהיו אחרים שיקיימו מצוות אלו, כי על ידי הליכתו אחרי מצוות כאלו עושה עצמו עם הארץ, ואם הוא עושה עצמו לעם הארץ, הדין הוא שלימוד התורה דוחה את כל המצוות.

אמנם אין אנו במדריגה להיפטר מפריה ורביה, אבל יזהר שלא יעשה עצמו עם הארץ בקום ועשה, כי דבר זה דוחה את כל המצוות שאפשר להיעשות על ידי אחרים.

כמו שהיה, אפילו שהקדישו יום או יומיים עבור קיום מצוות שופר, סוכות ולולב, כי כך הוא הדין.

אבל בן עזאי הרגיש בעצמו כשילך לישא אשה, שעד עכשיו היה לומד מתוך התמדה נוראה ועצומה אך כשישא אשה תיעצר כל מדרגתו הכללית בתורה, וכשהנידון הוא על כללות מדרגתו בתורה, אזי לימוד התורה דוחה כל המצוות.

לכן אף שלישא אשה הוא אחד מהמצוות הראשונות בתורה, אבל לפי שהבין שבזה יעמיד בסכנה את כללות מדרגתו בתורה, ועל זה אין הדין שלימוד התורה נדחית מפני כל המצוות. אלא אדרבא, לימוד התורה דוחה כל המצוות.

מזה יש לנו להבין חשיבות החזקת תורה בישראל, דער חשיבות פון האלטען תורה אין כלל ישראל.

ועל אף שאין לנו את השאלה הזו של בן עזאי, לפי שאין אנו עומדים בדרגתו של בן עזאי, אבל צריכים אנו לדעת שיש ענין כזה.

כשיש בחור שמתמיד בתורה, ומגיע אליו אחד ואומר

מיד'. יש מצות ידיעת התורה, לדעת תורה ולהבין תורה, לדעת מה שמבואר בשולחן ערוך ובחז"ל, לדעת גמרא עם הראשונים והאחרונים. זהו ידיעת התורה, וזהו החלק החשוב שבמצות תלמוד תורה - ידיעת התורה.

אילו החשיבות היתה רק בעצם לימוד התורה, לא היו צריכים ל'חרש ומסגר', גם כשאין חרש ומסגר אפשר להתיישב ולומר תהלים, לא היו חסרים אז ספרי תהלים, ומשום זה לא היה השי"ת צריך להקדים חורבן בית המקדש. כי לא מדברים מאמירת תהלים, אלא מידיעת התורה, שלא תהיה שכחת התורה, כי שכחת התורה הוא הדבר הנורא ביותר, 'שכחת התורה דאס איז די געפערליכסטע זאך'!!!

כדי לזכות לידיעת התורה ושלא תהיה שכחת התורה, על זה צריך שיהיה 'ושבת עד ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך', שיותר האדם על כל החמדות וכל התאוות כדי לזכות לידיעת התורה, שיעסוק בלימוד הגמרא או בלימוד ההלכה, ובלבד שיעסוק בתורה ויזכה לידיעת התורה, שזהו הדבר החשוב ביותר שיש, ידיעת

לימוד התורה - שורש הקדושה

'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים', כשיבואו ימים קשים לישראל, שיבואו צרות על ישראל, אזי 'ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו'.

שורש של קדושה שמביא את האדם לתשובה ובונה את האדם, זהו על ידי לימוד התורה. ללמוד תורה ולדעת מהו התורה. חז"ל מלמדים אותנו שצדקה עשה השי"ת עם ישראל מה שמהרה בחורבן בית המקדש הראשון, כדי שתישאר תורה בכלל ישראל.

הכוונה שתישאר תורה בישראל אין הכוונה לאמירת תהלים. יש בלימוד התורה שני ענינים: יש ענין אחד של עצם הלימוד, שבזה יוצאים גם על ידי אמירת תהלים, כל תיבה של תהלים שאומרים, כל מה שלומדים בשעה שמעבירים הסדרה שנים מקרא, מקיימים בזה מצות תלמוד תורה.

אך יש עוד ענין מה שאמרו בגמרא (קידושין ל.), 'ושננתם, שיהו דברי תורה מחודדים בפוך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו

מי שאינו משיג מהו חשיבות התורה ואינו יודע מהו תורה, ומתמיה איך יתכן הדבר שחז"ל יאמרו שזהו צדקה במה שהקדימו חורבן בית המקדש כדי שילמדו באופן נעלה יותר, עם הארץ אינו משיג ענין זה, וכדי להבין דבר זה צריך שיהיה באדם ריח של תורה.

'ריח התורה' קונים על ידי אמונה ועל ידי קיום המצוות, על

ידי מה שהאדם מקדש ומטהר את מחשבתו ומטהר ומקדש את גופו, 'זיך אפשקלען', להזיר עצמו מקנאה, ממנהגי הגויים, 'פון גוי'שקייט', ולהרחיק עצמו מתאוות, לקדש עצמו בתורה ומצוות 'בכל לבבך ובכל נפשך'.

התורה איז די חשוב'סטע זאך וואס ס'איז דא!!!!

כדי שיוכו בני ישראל בידיעת התורה באופן גדול, לכן הקדים השי"ת שריפת בית מקדשינו בכמה שנים, אף שעל ידי כן נהרגו מאות אלפים מישראל ונשארו רבבות אלמנות ויתומים, הכל היה כדאי כדי שתהיה ידיעת התורה בישראל.

מי שאינו משיג ענין זה, אחד שיתמה ויעשה תנועות בראשו, 'איינער וואס וועט שאקלען מיט די קאפ', איך יתכן דבר כזה, זהו מהלך המחשבה של עם הארץ, שכן עם הארץ אינו משיג ענין זה.

נתיבות ישעיהו

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרקי אבות תשפ"ב
פרק ג' משנה ו'
שנה ד' • גליון פ"ח

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

פרקי אבות פרק ג' משנה ו'

רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אָמַר, כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עוֹל
תּוֹרָה מֵעֵבְרִין מִמֶּנּוּ עוֹל מִלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֲרִיץ,
וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה נּוֹתֵנִין עָלָיו עוֹל מִלְכוּת
וְעוֹל דֶּרֶךְ אֲרִיץ.

מבואר בדברי רבינו יונה שני טעמים במה שאין עליו עול דרך ארץ, הטעם הראשון הוא שחלה ברכה בעסקיו, והטעם השני הוא שאינו מחפש הרבה לעצמו.

כתוב כאן במשנה שיש ענין שהאדם המקבל על עצמו עול תורה הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא שיוכל לחיות את חייו ללא דאגה, על אף שהוא קובע עצמו לתורה ואינו דואג לפרנסתו כפי דרך העולם, שהקב"ה שומרו שלא יצטרך לבטל מלימוד התורה, והוא זוכה לסייעתא דשמיא שמעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

אדם שמחזק עצמו ואינו מוותר על זה, ומקבל על עצמו עול תורה, נוצר לו דרך שלא כדרך העולם כדי שיוכל לחיות

כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות. מבאר רבינו יונה: אחר שעושה תורתו עיקר ומלאכתו עראי, הקב"ה ישמרהו מכל דבר שלא יצטרך לבטל מלימוד התורה, ולא יתן בלב המלך הלוקח נפשות לעשות מלאכתו לקחת את זה, וינצל ממלאכת המלכים, להקים רצונו לעסוק בתורה.

ועול דרך ארץ. מהו עול דרך ארץ. מבאר רבינו יונה: שלא יצטרך לעשות מלאכה לצורך פרנסתו, ומעט יספיק לו לכדי חייו, כי מלאכת הצדיק מתברכת - מלאכת הצדיק משפיעה ברכה. ועוד טעם יש בדבר שהוא מסיר מעל עצמו עול דרך ארץ, ונפשו שמחה בחלקו - הוא מסתפק במועט ואינו מחפש לעצמו הרבה.

את חייו ללא טירדות, ע"י קבלת עול תורה.

ברור, שבכדי לזכות לסייעתא דשמיא זו, כתוב כאן ברבינו יונה שכל זה בתנאי שהוא מוכן להיות שמח בחלקו, שיסכים האדם שגם אם לא יהיה לו רחבות כפי שרגיל בעולם, יסתפק במה שיהיה לו כדי חייו. וזה הכוונה שמח בחלקו, שיסתפק במה שיהיה לו כדי לחיות את ימי חייו.

כאשר האדם מקבל על עצמו עול תורה, יחד עם ההחלטה שאינו מחפש לצרכי חייו יותר מההכרחיות שהוא צריך, אז מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

הנה בקבלת עול תורה יש כמה וכמה דרגות, יש דרגה כמו שאמרו חז"ל (יומא פו. סוכה כח. תענית כ: ועוד), על כמה וכמה אמוראים שלא הלכו ארבע אמות בלא תורה, אכן דבר זה ברור, שגם אם אין בידינו לקבל על עצמינו עול תורה כמו שהיה בימי חז"ל, אבל המקבל עליו עול תורה כפי מידת האפשר בדורינו, גם הוא יזכה לסייעתא דשמיא שמעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

'מעבירין' ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, אין

הכוונה שהשי"ת עושה עמו ניסים שלא כדרך הטבע, אלא שההנהגה עמו היא שלא כדרך המורגל בעולם. שהרי בכל העולם יש יוצאים מן הכלל, שגם ללא השתדלות גדולה מצידם הרי הם זוכים לפרנסה, שיש מציאות שהשי"ת ממציא לאדם את פרנסתו גם עם מעט השתדלות.

יש אנשים שיש להם מסחר שדי הם במה שהם הולכים לבית מסחרם שתי שעות ביום ויש להם כדי פרנסתם, להנהגה זו זוכה מי שמקבל עליו עול תורה.

כמו כן יש מי שזוכה שפרנסתו ניתנת לו על ידי התורה עצמה, כגון שהוא מתפרנס על ידי זה שהוא לומד עם אחרים או שהוא מדריך אחרים ביראת שמים, וגם זה הוא בגדר של מעבירין ממנו עול דרך ארץ, וכלשון רבינו יונה, 'הקב"ה ישמרהו מכל דבר שלא יצטרך לבטל מלימוד התורה'.

כמו כן, מי שפרנסתו הוא בדרך לימוד התורה, ממילא הוא שמור מן השמים שלא יצטרך לבטל מלימוד התורה.

יזכה לעשירות כמו עשירי העולם, אלא יהיה צריך להיות שמח בחלקו, ומבאר התנא שזהו זכות, שמי שמקבל עליו עול תורה, והרי התורה הוא הדבר החשוב ביותר לפני השי"ת, הרי הוא זוכה להנהגה של 'מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'.

על אדם זה שהתנא מפרש גודל זכותו וכמה שפר עליו גורלו, שהוא זוכה לקבל עליו עול תורה, מביטים עליו אנשי העולם מתוך רחמנות או מתוך ביטול, ולפעמים עם שני ההרגשים גם יחד.

יש לנו להתבונן עד כמה השקפת העולם והרגשי העולם הם כנגד התורה, שמה שנחשב אצל הרבש"ע זכות והתנא מחשיבו כזכיה גדולה, הרי זה נחשב בעולם כרחמנות או כפחיתות.

מזה יש לנו להבין שההרגשים וההשקפות של אנשי העולם הם היפך השקפת התורה, שמהלך המחשבה של אנשי העולם רחוקה עד מאוד מהשקפת התורה.

נמצא שזה שאנשי העולם מביטים עליו כרחמנות או מתוך ביטול, זהו ההיפך מדעת תורה.

הנה אותם אנשים שיש להם השגות אחרים בעניני העולם הזה, הרי הם מביטים על מי שעוסק בפרנסתו בדרך עראי, או מי שאינו עוסק לפרנסתו בכלל, אלא הוא מתפרנס בצמצום אבל ללא שום ביטול תורה, כמו ע"י שלומד עם אחרים - הרי אלו מביטים עליהם מתוך רחמנות, שהם מצומצמים בפרנסתם, שבגלל שאינם חפצים לצאת לעולם לעבוד במסחר, וברצונם להישאר בחיי תורה, וגם כשהם מוכרחים לצאת הם יוצאים רק בדרך עראי, והוא נותן רק זמן מועט לצורך הפרנסה.

בעולם הרחב מביטים על אנשים אלו מתוך רחמנות, ולפעמים מתוך ביטול.

כנגד זה אומר התנא, 'המקבל עליו עול תורה', דבר זה הוא הדבר החביב ביותר לפני השי"ת, ולכן 'מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', מי שמקבל עליו עול תורה הרי זו מעלה גדולה, ולכן הוא זוכה להנהגה של 'מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'.

על זה מוסיף רבינו יונה, שהמקבל עליו עול תורה לא

בעולם הזה תופס הגשמיות מקום חשוב.

אבל אילו היה האדם משיג ומכיר שעיקר החשיבות של האדם הוא במה שהוא קונה לו תורה ומצוות, הרי שלא היה צריך לגשמיות מלבד מה שהוא מוכרח כדי להחזיק את הגוף בחיים ובבריאות. זהו שיעור הגשמיות שהוא צריך לו. לפי שאין שום חשיבות ותכלית בעצם הגשמיות, אלא החשיבות והתכלית בחיים הוא לכמה תורה ומצוות זוכים, והגשמיות הוא רק היכי תמצוי כדי לחיות בעולם כפי מה שמוכרחים לו, זהו השקפת התורה.

אבל השקפת העולם הוא שיש חשיבות ותכלית בעולם הזה ובגשמיות, אלא שעל היהודי מוטל בנוסף לזה גם לקיים תורה ומצוות, אבל יש חשיבות ותכלית בעצם הגשמיות, ולכן מי שמקבל עליו עול תורה שהוא זוכה להנהגה של 'מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', והוא חי חיי צער ודחק, עליו מביטים כמי שחסר לו בחייו, ולכן מביטים עליו או מתוך רגשי רחמנות או מתוך ביטול.

הרגשים אלו באים על ידי מה שמביטים עליו כמי

למרות ש'איש העולם' מקיים תורה ומצוות ועוסק בגמילות חסדים, אבל אם הרגשתו והשקפתו על המקבל עול תורה הזה, שהוא חי חיי דחק ואיני חי עם הרחבות של אנשי העולם הזה, ועליו להיות שמח בחלקו בכל עניניו, וביתו הוא בית פשוט, מאכליו הם מאכלים פשוטים, בגדיו הם בגדים פשוטים, ושאר הוצאות הממון הם יותר מחושבים בצמצום יותר אצלו, וכל עניני הגשמיות הם אצלו באופן פשוט מתוך צמצום. והתנא אומר שזה זכות, וזוכה לזה רק מי שמקבל על עצמו עול תורה. אם 'איש העולם' הזה מביט עליו מתוך ביטול ורחמנות, הרי זהו היפך דעת תורה.

הטעם שאנשי העולם מביטים עליו מתוך ביטול או רחמנות הרי זה בא מכוח זה כי בעולם הזה נחשב כדבר חשוב מי שחי בעניני גשמיות בהרחבה, שמי שזוכה להרחבה בענינים גשמיים, הרי זה תופס אצלו מקום.

לכן מי שאין לו ההרחבה בגשמיות, ממילא מרחמים עליו, או שמביטים עליו מתוך ביטול, שהוא נחשב לאדם פחות, שאין לו וגם אינו צריך לזה, כי

שאצלו הגשמיות חשוב יותר מהתורה שיש לשני.

מזה מוכח שהחשיבות שהוא מחשיב את הגשמיות כתכלית בפני עצמו, הוא יותר מהתכלית שהוא רואה בתורה, שהרי אילו היה מחשיב את התכלית שיש בתורה, שהיה יודע שזהו העיקר וזה חשוב יותר מן הגשמיות, ממילא היה מרגיש שפלוני יש לו והוא חסר, ואז היה מביט על המקבל עליו עול תורה מתוך דרך ארץ וקנאה, והיה מרחם על עצמו ומביט על עצמו מתוך ביטול.

מי שאין לו הרגש זה כפי מה שהעמידו לנו חז"ל, הרי זה ראייה שפנימיותו הוא כנגד התורה, ומכאן יראה שיש בו חסרון, שכן יסודותיו אינם עומדים על השקפת ויסודות התורה, מי שיש לו הרגש זה שמי שהוא אברך כולל או מלמד או מגיד שיעור בישיבה או שהוא עושה תורתו קבע ומלאכתו עראי, שהוא יוצא למסחרו רק לשתי שעות ביום ומזה הוא חי, מי שמביט על אנשים אלו מתוך רחמנות או ביטול, בזה מודד האדם עצמו כאדם פגום.

שחסר להם איזה דבר. אבל אילו היה האדם חי עם ההרגשה שחסר לו הרבה, ואילו מי שקיבל עליו עול תורה יש לו הרבה, הרי שהיה מביט על עצמו מתוך רחמנות וביטול, ועל המקבל עליו עול תורה היו מביטים מתוך חשיבות ודרך ארץ ומתוך קנאה.

ההבטה על המקבל עליו עול תורה מתוך רחמנות וביטול, הרי זה בא מכוח ההרגש שמקבלי עול התורה יש להם מחסור, ואילו החי מתוך הרחבה גשמית אינו חסר לו מאומה. וכאשר המצב הוא שהוא אינו חסר מאומה והשני חסר לו הרבה, באים לידי הרגשי רחמנות על השני, או שמביטים עליו מתוך ביטול, שאין הוא יודע כיצד לחיות, והרי הוא חסר דעת, איש מדורות ישנים, שאינו חי בעולם הזה, וביטול זה בא על ידי ההרגשה שהוא יש לו הרבה ולשני חסר.

אבל הנה מהו כל רכוש, גשמיות, ומה חסר לשני, השני חסר לו גשמיות, אבל יש לו תורה, הרי הוא קיבל עליו עול תורה, ועליו יש לו ההרגשה שהוא יש לו והשני אין לו, ונמצא

להחזיק תורה, בזה הוא מראה שהתורה חשובה יותר מהעשירות, שעל ידי ממונו הוא מחשיב את התורה ומחזק תורה, ובוזה הוא מראה עד כמה הוא מחשיב את התורה, שאת ממונו הוא נותן לתורה.

איש זה בוודאי שאינו מביט ברחמנות על לומדי תורה החיים מתוך הסתפקות במועט, אדרבא הוא יודע שזכותו הוא שהשי"ת נתן לו ממון כדי להחזיק תורה.

יחד עם זה הוא יודע שלומד התורה זכה יותר ממנו, שכן לומדי התורה זוכים לקבל עול תורה, שהוא זוכה רק להחזקת התורה, והלומד תורה זכה לקבל עליו עול תורה.

האמת היא שיש שני אופנים בהחזקת תורה, מי שנותן ממון להחזקת תורה, הרי הוא מקיים מצות החזקת תורה, אבל מי שזוכה שהוא מבין ומכיר שהדבר החשוב ביותר שהא יכול לעשות עם ממונו הוא לתת את ממונו עבור החזקת התורה, כשהאדם מכיר שלשם כך נתנו לו את ממונו, והתפקיד החשוב ביותר שיוכל לעשות עם ממונו הוא החזקת תורה, הרי הוא נכנס

אבל אם ההרגש הוא שהוא מקנא בהם, לפי שיש להם כל טוב, והוא אין לו מאומה כי אם גשמיות, בזה מודד האדם עצמו שהוא אדם הגון, שמהלך מחשבתו הוא מהלך הגון.

מי... שמשתמש עם העשירות כדי לקבל כוח וממשלה, שיהיה פרעזידענט או גבאי וכדומה, מי שמשתמש עם העשירות לצרכי וכבוד, אזי אין שום מעלה וברכה בעשירות זו.

אבל אם משתמש האדם בעשירות להחזקת התורה והחזקת עניים, אזי יש ברכה גדולה בעשירות. מי שעל ידי עשירותו הרי הוא מחזיק הרבה תורה בעולם, והוא מביא אושר להרבה עניים, אזי יש ברכה גדולה בעשירותו.

מי שמבין שעליו להשתמש עם עשירותו לצרכי החזקת תורה ולהחזיק יד עניים, בזה הוא מראה שהוא מחשיב בעיקר את התורה המצוות, וממילא לא יבוא לידי הרגשים של רחמנות וביטול על מי שמקבל על עצמו עול תורה, לפי שהוא יודע שכל החשיבות בעשירותו הוא כדי לשמש לומדי תורה, שעל ידי מה שהוא משתמש עם עשירותו כדי

אינו הולך לשם כל היום והוא מסתפק בשתי שעות במסחרו, לפי שהוא רוצה לעסוק בתורה, הרי הוא בגדר מקבל עול תורה.

האדם הזה אין הוא לומד רק

מחמת חשקו ללמוד

תורה ולפי שאין המסחר צריך לו, אלא הרי הוא קורע מעצמו, שהוא מוותר מהמסחר שהוא צריך לעסוק בו, משום רצונו ללמוד תורה, זהו הגדר של מקבל עליו עול תורה, אף שאינו לומד יותר שעות מהשני.

כמו כן הוא גם לענין החזקת

תורה, שיש ענין של החזקת תורה, ויש ענין של נושא עול התורה, שהוא מקבל על עצמו את עול החזקת התורה.

הנה מי שמקבל על עצמו עול

התורה, כשיראה מקום תורה, כשיראה ישיבה או תלמיד חכם הנמצאים במצוקה, הרי שלא ימתין עד שיבקשו ממנו עבור המקום תורה, אלא הוא יהיה זה שיבא לשאול מה בידו לעשות כדי להקל מהדוחק, לפי שהוא נושא על עצמו עול התורה, והוא מרגיש שלשם כך נתן לו השי"ת את ממונו, שישא אחריות על החזקת התורה, והדבר החשוב

לגדר 'מקבל עול תורה'. אלא שאין הוא מקבל עליו עול תורה בעצם לימוד התורה, אבל הוא מקבל על עצמו עול התורה בעולם על ידי שהוא נותן ממונו להחזיק התורה בעולם.

כי יש חילוק גדול בין מי שנותן

עבור תורה, למי שמקבל על עצמו עול התורה בעולם. מי שמקבל עליו את עול התורה, הרי זו מדרגה בפני עצמה, יותר ממי שנותן בסתם עבור החזקת תורה, שכשם שבלומדי התורה יש חילוק בין מי שהוא רק קובע עתים לתורה למי שמקבל על עצמו עול תורה, שמי שמקבל עליו עול תורה הרי הוא סוג אחר לגמרי.

גם מי שלומד תורה עשר שעות

ביום, אם לימודו הוא ללא קבלת עול תורה, אלא הרי הוא עוסק בתורה כל השעות הללו, לפי שאין צריכים לו במסחרו, שמסחרו מרוויח בעצמו, הנהגה זו מראה עליו שהוא מתמיד ויש לו אהבת התורה והוא עוסק בתורה בכל שעות היום.

מצד שני יש לך אחד שהוא

עוסק בפרנסתו, ומצד עצם פרנסתו היה צריך לשהות כל היום בבית מסחרו, אבל הוא

הרבה יותר ממי שהוא מחזיק תורה בסתם, אף ששניהם נותנים בדיוק אותו הסכום של ממון לתורה, יש חילוק גדול ביניהם, שהוא 'נושא' עול התורה, והשני הוא רק 'מחזיק' תורה, ובשמים הרי זה מדרגה אחרת לגמרי.

למה הדבר דומה, לאחד שהיה לו בית מסחר גדול, ועסק במסחרו הרבה שנים, עד שהזקין וקשה עליו לעמוד כל היום בבית מסחרו, ויש לו שני בנים. בן אחד ניגש לאביו ואומר לו, מה שיחסר לך אשלים לך. והבן השני אומר לו, אבי, סגור את בית מסחרך, לשם מה לך לעמול במסחר, אני אפרנסך בכל הענינים, כי אני רוצה שתעבוד קשה.

הנה יש חילוק גדול בין שני הבנים, הראשון דואג לאביו שלא ירעב ללחם, ומה שיחסר לו ישלימו, אבל אין הוא מקבל על עצמו את פרנסת אביו, ומה שביד אביו לעשות הרי הוא רוצה שאביו יעשה, שישכים וילך לבית המסחר.

אבל הבן השני מקבל על עצמו את עול פרנסת אביו, וזה דבר פשוט שיש חילוק גדול בין שני הבנים.

שבידו לעשות עם ממונו, הברכה הגדולה ביותר בעשירותו הוא, לזכות לישא עולה התורה.

הרי אם אין קמח אין תורה, שהשי"ת העמיד את הנהגת העולם באופן שהתורה צריכה לממון, ומי ששואל כיצד יוכל לעמוד לימין לומדי התורה, הרי זה בכלל מקבל עליו עול תורה, אבל מי שממתין עד שיפנו אליו, הרי חיסר בקבלת עול תורה, ואף שהוא בכלל מחזיקי התורה, כי הא ראייה שפנו אליו, אבל אדם הזה אינו נכלל בכלל קבלת עול תורה.

דבר זה מבין כל בר דעת שיש חילוק גדול בשמים בין מי שמקבל על עצמו עול התורה, לבין מי שהוא רק מחזיק תורה. מי שמקבל על עצמו עול תורה, היינו שקיבל על עצמו לישא על כתפיו כביכול את עול התורה של השי"ת, הוא עושה עצמו למשמש של הקב"ה ולתורה, הוא עושה עצמו לעבד להשי"ת ולתורתו. אין הוא רק 'מחזיק' תורה, אלא הרי הוא עושה עצמו לעבד ולשמש לתורה ולהשי"ת.

איש אשר אלה לו, בוודאי שבשמים מחשיבים אותו

גדול זה של שכר לימוד לישיבה, וכי מי יש בידו לשלם סכום גדול, בידו לשלם רק סכום יותר קטן, סכום של שמונה מאות דאלער.

אכן הנהלת הישיבה מבינה שאי אפשר לאב לשלם את כל הסכום של ששת אלפים דאלער לשנה, ולכן יש להנהלת הישיבה עוד מקורות שהם מחזיקים בזה את הישיבה, על ידי הממשלה או נדבות מהרבים או מיחידים, ומזה הם מחזיקים את הבחור בישיבה.

לפעמים יש שהאב יודע שבידו לשלם סכום של שלשת אלפים דאלער לשנה, אבל בתחילה הוא אומר שבידו לשלם רק שמונה מאות דאלאר, ולאחר משא ומתן הוא בא לידי הסכמה שישלם אלף וחמש מאות, וכך הוא מרוויח חצי מהסכום שבידו לשלם.

הבה נראה מה פירוש הנהגה זו של האב, הוא מנצל את הישיבה, הוא שולח את בנו לישיבה, והישיבה מוציאה עליו הוצאות של ששת אלפים דאלער לשנה, והוא משלם רק אלף חמש מאות, אף שבידו לשלם שלשת אלפים. והישיבה צריכה לטרוח לערוך מגביות וללכת לעשירים

כמו כן הוא החילוק בין שני מחזיקי התורה, עשיר אחד הוא רק מחזיק תורה, אבל השני נושא על גבו את עול התורה, והרי זו מעלה בפני עצמה.

הנה מי שנותן עבור החזקת תורה, אף שזה דרגה יותר קטנה, עדיין יש חשיבות בדבר. ועכשיו הבה ונתבונן, יהודי שיש לו כדי פרנסתו, די מחסורו, כשהוא עומד להכניס את בנו לישיבה, והרי הוא נכנס לאפיס של הישיבה ומבקש להכניס את בנו, ועושים עמו הנהלת הישיבה חשבון ששר לימוד בשביל בנו בישיבה הוא כששת אלפים דאלער לשנה, והם עושים עמו חשבון כמה הם ההוצאות עבור המזון והדירה והמלמדים והנקיון.

האב שומע את החשבון ורואה את החשבון שחור על גבי לבן, שסך ההוצאות של הישיבה הוא כך וכך, ויש כך וכך תלמידים בישיבה, ומזה הוא מבין כמה הם דמי ההוצאות של כל תלמיד, והוא רואה שאין לו מה להתווכח, שהכל אמת וחשבון צדק, הרי אין מי שנעשה עשיר מעבודתו בישיבה.

אבל אז מתחיל האב לטעון, שאין בידו לשלם סכום

הרי אילו היה בנו אוכל ויושן בביתו היה צריך לשלם על זה, ולכן הוא משלם כמה מאות דאלער, וכדאי לו עבור חמש או שבע מאות דאלער לשנה שישלח את בנו במקום שישאר יהודי ושיקבל שם ידיעות בתורה. אבל יותר מזה אינו רוצה לשלם, ומצדו לא אכפת לו מזה שמנהל הישיבה צריך לטרוח ולקבץ ממון בעד חינוך בנו, עד שהעשירים יתנו לו ממון.

הנהגה זו היא ההיפך מהחזקת תורה, הנהגה זו הוא לנצל את התורה, שמה שאינו שולח את בנו לפאבליק סקול הרי זה דבר חשוב, שאין הוא רוצה שבנו יגדל כגוי, אבל הרי זה נחשב כמי שמנצל את התורה, ואין הוא נחשב למחזיק תורה.

באותה השנה, שהיה בידו לשלם יותר ולא שילם, הרי הוא מכניס לבנק כמה אלפים, או שהוא משתמש בהם עבור בית חדש או מיטות וכלי בית חדשים, או שהוא נוסע לארץ ישראל, הרי אין חסר רעיונות על מה להוציא הוצאות.

הנהגה זו היא לנצל את התורה, והרי הוא

לבקש עבור החזקת הישיבה, ולכן צריך המנהל או אחד מטעמו לצאת בלילות לבתי העשירים, בקיץ ובחורף, ולזכות לקיטונות של בזיונות, לחזר על הפתחים ולחזור לבית העשיר כמה פעמים עד שהעשיר נותן לו איזה נתינה.

הנה האב שבנו לומד בישיבה, הרי הוא בא לשאול אחת לכמה שבועות אם בנו לומד או לא, והוא שמח לשמוע שבנו לומד, נהנה מאוד שבנו מתחנך בישיבה זו. והוא גם יודע שעלות חינוך בנו הוא ששת אלפים דאלער, וגם שבידו לשלם שלשת אלפים, אבל הוא רוצה לתת רק שמונה מאות, ולמעשה הוא הסכים לשלם אלף חמש מאות. נמצא שהוא מנצל את הישיבה.

באמת היה בידו לשלוח את בנו לפאבליק סקול (בית ספר ממשלתי), ששם לא יצטרך לשלם מאומה, הרי זה אינו אפשרי, כיון שהוא שומר תורה ומצוות, ובפאבליק סקול יגדל בנו כגוי לכל דבר, ולכן הוא שולחו לישיבה, ומזה גם שברצונו שבנו ידע ללמוד מעט, והוא עושה חשבון פשוט - מה רע בכך שבנו יוכל ללמוד, מאחר שאינו צריך לשלם על זה כי אם כמה מאות.

היה מציאות שיאמר למוכר על הסט שמחירו שלשת אלפים שהוא מוכן לשלם רק מאתיים דולר, ואת האלפיים ושמונה מאות שילכו לאסוף אצל בני ישראל, והמוכר היה מסכים עמו, היה נוהג כן, אלא שהוא יודע שהמוכר לא ישמע בקולו.

מה שהמנהל מסכים לדבר לבקש מהעשירים את הוצאות הישיבה, הן באמת שהמנהלים היה בידם לומר לאבי הבחורים שאין הם מסכימים לזה כלל, שהרי כשעומדים לקנות חפץ בשלשת אלפים אין אומרים למוכר הה לך מאתיים והשאר יתנו נדיבי עם, וכמו כן כשהוא שולח את בנו לישיבה עליו לתת את כל ההוצאות.

מנהלי הישיבות היו יכולים לענות כך, אלא שהמנהל יש לו פחד מהשי"ת, וכי משום שהבן יש לו אב פשוט, לכן יגדל הבן לעם הארץ או כגוי? הרי אם לא יכניס את בנו לישיבה, והבן ילמד בפאבליק סקול, מה יגדל ממנו - או גוי, וגם אם לא יגדל כגוי, אבל יצא ממנו עם הארץ גדול.

מנהל הישיבה הרי מטרתו היא להרביץ תורה, וכי משום

מטיל עצמו על הציבור, שאם בידו שלם שלשת אלפים והוא משלם פחות, ומה שחסר מנתינתו צריכים ללכת לבקש מאחרים שישלמו עבור הישיבה של בנו, ונמצא מטיל עצמו על הציבור.

הנהגה זו מראה על הנהגה שפילה וגסות רוח, הן כלפי התורה והן כלפי הציבור. הוא מראה עד כמה התורה אינה נחשבת בעיניו, והוא מראה הנהגה גסה שהוא מטיל עצמו על הציבור, והוא בהנהגתו מטיל עצמו על הציבור פשוטו כמשמעו.

מהו פשר הנהגה זו? יתכן שהאב בעצמו למד בישיבה כמה שנים, והוא יודע ללמוד תורה, שהוא מבין תוסי' רבי עקיבא איגר, אבל התורה לא נקלטה בו, שהוא מביט על תורה כעל שאר חפצי העולם, כי גם כשהוא יוצא לקנות חפץ לביתו הרי הוא מתווכח, אלא ששם הוא יודע שאין בידו להטיל עצמו על הציבור, ואם לא יסכים לשלם מינימום המוכר יסרב למכור לו את החפץ, מה שאין כן כשהוא שולח את בנו לישיבה.

אפשר שאם היה בידו להטיל עצמו על הציבור בעניני העולם, שהיה עושה כן, שאם

שאלישע בן אבויה אחר שהיה רבו של רבי מאיר, והוא יצא לתרבות רעה, וכיצד בא הדבר לידו שיצא לתרבות רעה, כתבו שם התוס' בשם הירושלמי, שאמר אלישע עצמו, 'אבויה אבי הוה מגדולי ירושלים, וביום שבא למהולי קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, ולרבי אליעזר ולרבי יהושע במקום אחר, מן דאכלין ושתין שרין מטפחין ומרקדים, אמרי, עד דאלין עסקין בדידהו נעסוק בדידן, ישבו ונתעסקו בדברי תורה, ירדה אש מן השמים והקיפה אותן, אמר לון אבויה, אבא גברין, מה באתם לשרוף ביתי, אמרו לו, חס ושלום, אלא יושבין היינו וחזרין דברי תורה מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, לא באש נתנו, אמר, הואיל וכך כוחה של תורה, אם יתקיים הבן הוזה לתורה אני מפרישו, ולפי שלא היתה כוונתו לשמים, לפיכך לא נתקיימו בו'.

מבואר מדברי הירושלמי, שאף שאכן גדל אלישע בן אבויה לתנא, מכל מקום בא לידי נסיונות נוראים עד שירד מדרגתו ויצא לתרבות רעה, לפי שהיה חסר בכוונה של אביו

שאביו של הבחור הוא אדם גם, לכן יגדל בנו עם הארץ?! ולפי שהמנהל הוא ירא שמים והוא חפץ להרביץ תורה, לכן אינו זורק את הבן.

אילו לא היה מנהל הישיבה ירא שמים ומרביץ תורה, בוודאי שהיה זורק את הבן מהישיבה, שלא גרע ממי שמוכר פֶּארְנִיטְשֶׁער (כלי בית), והיה אומר שכדי שלא יזלזלו בתורה, שהתורה לא תהיה גרועה מפארנישטער, שלא תהיה ישיבה גרועה מסטָאָר (חנות), לכן צריך האב לשלם ככל אשר יושת עליו, אלא שאז היה הברירה ביד האב שלא ישלח את בנו לישיבה, ולכן היראת שמים של המנהל אינה נותנת לו לענות באופן כזה.

לאחר שנתבאר כל זה, אין זה פלא שרואים בחורים שלומדים בישיבה, ויש מי שאינו מצליח בתורה ויש מי שאינו מצליח ביראת שמים, ויש מי שאף שהוא מצליח בתורה, אבל כעבור כמה שנים נאבדים ממנו התורה והיראת שמים, לפי שהיה חסר בתחילת לימודו.

כי הנה חז"ל אמרו בירושלמי מסכת חגיגה (טו.), אמרו

אבויה אביו של אלישע. ומשום מחשבה זו של שלא לשמה יצא אלישע לתרבות רעה.

אם כן, כשאב בא לנצל את הישיבה ולהטיל עצמו על הישיבה, הרי זו כוונה הרבה יותר גרועה, והרי זה נס שאין הבחור יוצא לתרבות רעה, אבל אין זה תמיהה מה שבשנים לאחר הישיבה לא נשאר רושם באדם מכל מה שקנה בישיבה, מאחר שאביו הכניסו לישיבה מתוך כוונה לא טובה זו.

כשנכנס האב להנהלת הישיבה כדי שילמד בנו בישיבה, והמנהל עושה עמו החשבון כמה הוא דמי החזקת התלמיד בישיבה, אם האב אומר שישתדל לתת כפי כוחו, ומה שרק יוכל לתת יתן עבור תלמודו של בנו, זוהי הגישה הראויה, וכאשר האב רוצה לנסוע נסיעה לארץ ישראל או לקנות פארניטשער חדש לביתו, הרי הוא עושה חשבון, כיצד אקנה עכשיו פארניטשער חדש לביתי, ובשעה זו צריכים הנהלת הישיבה לצאת לעשירים כדי להחזיק את בני, ומנהל הישיבה צריך לדפוק על דלתות ביתו של העשיר בחצות

כשמסרו לתורה, שביקש שיזכה בנו לכבוד שזוכים לו התנאים, ועל ידי כן הגיע לידי מה שהיה - ששנה ופירש.

אם כן כשהאב מוסר את בנו לישיבה באופן זה שהישיבה תדאג לכל צרכיו ותאסוף עבור הוצאותיו, ובשעת מעשה ישקיע האב את ממונו בבנק, מה כבר יכול לגדול מבן זה, הרי זה נס שאין הבן יוצא לתרבות רעה, כי זה פשוט שכונתו של אבויה לא היתה פחותה מכוונתו של אב זה, שכן אביו של אלישע לא הטיל עצמו על הציבור, וכמו כן לא מצינו שכאשר רצה לקנות כלים לביתו שילם שם יותר ממה ששילם למנהל הישיבה.

מצינו רק שהוא ביקש שיזכה לכבוד שהיה לתנאים בעת תורתם, והרי זה דומה למי שרואה שבחור תלמיד חכם זוכה לשידוך טוב, או כשרואה שבחור תלמיד חכם זוכה לחיים של כבוד, ומבקש שגם בנו יזכה לחיים של כבוד, ולכן הוא שולח את בנו לישיבה ללמוד, והוא משלם את כל השכר לימוד לישיבה, שאין לו שום רצון שיהיה מי שילך לבקש ממון עבור הוצאות בנו, וזה היה הגישה של

הגוי אם אין לו לשלם את השכר לימוד של בנו כדי שבנו יגדל ללויער או לדוקטור, הרי הוא ימשכן את ביתו כדי שבנו יהיה לויער או דוקטור.

להבדיל האב הזה שולח את בנו לשיבה והוא שולח את המנהל לחזר על הפתחים עבור הוצאות בנו, כמה נידעריג (שפל) הנהגה זו, ומה כבר אפשר לצפות שיגדל מבן זה.

במשנה זו מלמדנו התנא ד'ער תנא לערנט אונז' מעלת המקבל עליו עול תורה, ונכלל ב'מקבל עול תורה' שני אופנים: האחד הוא המקבל על עצמו עול לימוד התורה, והאופן השני הוא שהוא מקבל על עצמו עול החזקת התורה בעולם, שהוא רוצה לישא העול להרבות תורה בישראל, כיון שהוא מבין שאם אין קמח אין תורה, לכן הוא יקבל עליו עול תורה על ידי שהוא ימציא בעדם את החלק של הקמח. כשאביו של בחור או אדם מהישוב נכנס לשיבה לשאול מה אוכל לעשות עבור הישיבה, במה אוכל לסייע, זהו בגדר מקבל עליו עול תורה, שהוא מרגיש שהוא מבקש לישא עליו עול התורה בעולם.

הלילה ולקבל בזיונות עבור בנו, והוא יקנה לו פארניטשער חדש.

מי שיש לו חשבון זה, עדיין אין זה בתורת חסיד, ואינו עושה לפנים משורת הדין, אלא הרי הוא אדם מן הישוב - 'א נארמאלער מענטש'. זהו הנהגה רגילה, ואין בזה שום מידת חסידות, אלא הוא מבין שלא יתכן שהוא יקנה לביתו כלים חדשים, והמנהל ינחל בזיונות עבור החזקת בנו בישיבה.

מי שחושב כך אין בזה איזה מעלה, אלא שלא יצא מגדר אנוש, זהו שיעור כזית של הנהגה אנושית. ומי שאין לו הרגש זה, הרי הוא פחות משיעור אדם, שעל ידי שאין לו הרגש זה הוא מראה עד כמה הוא מחשיב את כל התורה, פחות מכזית, וגם הוא בעצמו הוא אדם פחות.

הגע בעצמך, הרי הגוי ששולח את בנו ללמוד בקאלידיזש אצל הפרופסור להיות לויער (עורך דין), לא יעלה על דעתו לדבר אל הפרופסור באופן זה, אני אשלם כך וכך ואת שאר ההוצאות צא לאסוף מנדיבי העם. ואם יעזו לדבר כך הרי שלא יתנו לו לעבור את מפתן הדלת.

הלא אם בהליכתו למקוה הוא מחסר ממון אחרים, מה לו ללכת למקוה, האם זה יועיל לו לתוספת קדושה? גי' זיך ביים גלח, דער גלח האט אויף וואסער, וואס דארפסטו גיין אין די מקוה וואסער, גי' צום גלח'ס וואסער.

לא די שוזה יהיה בחינם, הגלח עוד ישלם לך עבור מה שאתה מסכים שישים עליך מעט מים. 'אז מ'לאזט זיך שפריצען אביסל וואסער ביים גלח, און מ'זאגט אז די ביסט א קאטוליק, און מ'קישט דעם צלם, האט מען דאך אפאר הונדערט דאלער אויך. אם אתה מחפש לטבול במים בלי לשלם, דין אדרעס איז דאך ביים גלח'ס וואסער נישט גי' די מקוה וואסער.

מי יודע כמה טומאה והשחתה יש בהנהגה זו, זה ליצנות ממש, מי שנוהג כך אין זה רק טובל ושרץ בידו, אלא שהשרץ בעצמו טובל, השרץ בעצמו יטבול במקוה.

שהנה המקוה הזו נועד ונבנה להרבות טהרה בישראל. וכיצד נבנה המקוה, וכי ירדה מן השמים, יש ערליכע אידען שהם נתייגעו הרבה שנים

(חסר בהקלטה כמה תיבות)

כשהוא עומד לקנות מנעלים, הרי הוא אומר לו, מה לך לקנות בחנות זו, היה לך לקנות בחנות אחרת, ששם המנעלים יותר בזול, ועוד הוא אומר לחבירו, אילו היית מתווכח עם המוכר היה מוכר לך יותר בזול, אבל הרי אילו היה קונה יותר בזול, היה חסר לבעל החנות ממון.

וכן הדבר בישיבה, אם אומרים שאפשר להתווכח עם הישיבה, הרי היה חסר אז לישיבה כך וכך, ונמצא שהוא מחזק את האדם שיפחות מהחזקת הישיבה, ובוזה מפריעים לישיבה. ובכלל זה מה שמנסים למצוא 'מציאות' בענייני תורה ומצוות.

ענין זה שייך בכל דבר שבקדושה, בחור הולך למקוה, ואז שואלים אותו, כמה שילמת עבור המקוה, חמישים סנט. ואז אומרים לו, אילו היית הולך דרך דלת פלונית לא היית צריך לשלם מאומה, אבל יש להתבונן, מה הכוונה שלא היה משלם מאומה, הלא אז היה חסר למקוה ממון, ונמצא שהוא מחסר ממון למקוה.

בכל טבילה שהוא טובל במקוה הוא מכניס שוב את השרץ למקוה, והרי די לו במה שיטבול השרץ טבילה אחת וימהר להוציא את השרץ מהמקוה, שהרי מה לו לטבול את השרץ כמנין אלקים, איזה שייכות יש לשרץ עם מנין אלקים, והרי עליו לטבול כמנין שט"ן.

מה לו להכניס את השי"ת לעסק זה. איש זה נכנס למקוה כשהוא טמא, והוא יוצא מהמקוה כשהוא טמא ומטמא.

אנשים לוקחים ענין זה בקלות, הרי מדובר רק בחמישים סנט. אבל מהו הפנימיות של החמישים סנט, הפנים הוא טמא ומטמא.

ענין זה שייך בכל דבר שבקדושה, ונביא עוד דוגמא פשוטה, בשעת התפילה בבית הכנסת עובר השמש עם הקופה לקבץ מעות עבור בית המדרש, ויש אנשים שמרגישים איזה גדולה שהם חסכו לתת כמה סנט לקופה, שעשו עצמם כמי שעומד באמצע קריאת שמע או בעת שמונה עשרה, ובשעת מעשה פטר עצמו מהנתינה, ונשאר בפטורו.

לאסוף מעות עבור בנין המקוה, ולאחר שכבר הקימו המקוה צריכים להחזיק את המקוה, שכן צריכים לשלם עבור נקיון המקוה ועבור האלונטאות, עבור המים ועבור העלֶּקְטְרִי וכמו כן צריכים לשלם החזקת המקום ותיקוני הכלים שנשברים מפעם לפעם.

ללא החזקת המקוה אי אפשר לפתוח מקוה. ויש כמה אנשים שבמסירות נפש הם משקיעים כוח ובריאות וממון ורכוש עבור החזקת המקוה, והוא הולך ונותן עצות כיצד לגרום לכך שהנהלת המקוה תשאר בלי ממון.

אדם כזה זה אינו רק טובל ושרץ בידו, אלא הרי הוא השרץ בעצמו. מי שטובל במקוה ואינו משלם, הרי הוא טובל ושרץ בידו, וכמו שכותבים במודעות במקוה, שהוא רוצה לטבול, אבל הוא טובל עם החטא של גזילה. ומי שמבקש להחריב את המקוה, הוא מפתה לאנשים לטבול דרך דלת צדדית כדי שלא יצטרכו לשלם, הרי זה השרץ בעצמו, שהוא מטמא את המקוה.

אבל האדם אינו מתבונן בעצמו, והוא עורך טבילות כמנין אלקים, ואינו יודע שעבור כל טבילה יירש עוד גיהנם.

קאמפאני מבקשים את תשלום עבור הזמן שהתפלל שם, והם רק נוטלים ואינם משלמים, וכמו כן הממשלה אינה משלמת, ורק מי משלם, חברי הקהל.

איזה סיבה יש שהם ישלמו עבור תפילתו, והרי הם כבר שילמו הוצאות רבות, הם שילמו עבור הבנין, והם עדיין משלמים, שהרי כאשר ישבר גג בית הכנסת לא יבואו לבקש ממנו דמי השתתפות בהוצאות בדק הבית, מאחר שאין הם יודעים מי הוא. ואם כן לכל הפחות ישתתף בהוצאות שמשלמים על הזמן שהתפלל שם מעריב.

יתבונן, וכי אין שווה אצלו מה שהתפלל שם בציבור וענה ברכו ויהא שמיה רבה כדי לתת עשר או עשרים סנט שהשמש מבקש, שהרי הוא מטיל עצמו על הציבור שישלמו עבורו, ואינו מסכים לתת אפילו כמה סנט כדי לענות ברכו ויהא שמיה רבה, הוא צועק ברכו כאילו היה איזה אדם חשוב, הוא מראה עצמו כמי שתופס מלאכים, והוא מתנועע בשעת התפילה ועושה תנועות עם עיניו, ער גליצט מיט די אויגן פאילו ער וואָט געווען אַ פרוּמער גלח'.

אבל הבה נתבונן בהנהגה זו, הנה אדם זה חושב לעצמו, וכי משום שהשמש בא עם הקופה עלי לתת לו?! מאחר שאיני חבר בבית המדרש זה, והרי כשהנני הולך ברחוב העיר ויש כמה אנשים שעומדים עם קופות ואוספים צדקה, וכי הנני מחויב לתת להם.

אבל נתבונן בדבר זה, יהודי נכנס לבית המדרש בלילה בימות החמה להתפלל מעריב, כשנכנסים דולק האור, וגם העירקאנדישן מקרר את המקום, והרי זה עובד בין אם יש שם אנשים ובין אם אין שם אנשים. כי אם בית המדרש היה חשוך ללא עירקאנדישן לא יכנס להתפלל שם, ואז הוא נוטל סידור לידי, ומתפלל מתוך הסידור, לפי שדולק שם האור, ומתפללים במנין של שש עשרה איש, ומתפללים לערך כמחצית השעה.

יעשה אדם לעצמו החשבון כמה משלם בית המדרש עבור האור של זמן זה ועבור העירקאנדישן של זמן תפילתו, ויתבונן, איזה טעם יש בעולם שלא ישתתף בהוצאות בית הכנסת, וכי על מי מוטל לשלם הוצאות אלו, והרי העלעקטריק

וכל הפורק ממנו עול תורה
נותנין עליו עול מלכות.
 מבאר רבינו יונה: **שהוא חשוב**
לעשות מלאכות הרבה אם יניח
מלאכת התורה, והשם יתברך
יפר מחשבתו ויתן בלב המלך
לקחתו לעשות לו מלאכה, כי,
פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל
אשר יחפוץ יטנו (משלי כא, א).

ועול דרך ארץ. מבאר רבינו
 יונה: **שיהא טורח ונודד**
אחר מחייתו ולא יוכל למצאה -
 ונבאר, יום אחד שומעים שבנול
 סְטְרִיט נפל המסחר, וכיצד יש שם
 נפילה, יודעי הדבר מבינים בדבר
 זה, שיש כמה ענינים שהם
 מתייקרים או נופלים, וכך נגרם
 שהכל נופל.

אבל האמת היא שדבר זה הוא
 ביד ה', ויתכן שכך הוא
 המעשה, שבדבר זה השקיעו כך
 וכך יהודים, והם היו בגדר פורקי
 עול תורה, והיינו שהם רודפים
 יומם ולילה לעשות ממון, והם
 מונחים בלעשות מעות. וענין
 החזקת תורה חלש אצלם, באופן
 שהם בגדר פורקי עול תורה.

על זה אומר התנא שהפורק
 ממנו עול תורה נותנים עליו
 עול דרך ארץ, שכמה שהוא

אבל הוא אינו מוכן לשלם עבור
 תפילתו אפילו עשר סנט,
 ומי שנוהג כן אין זה בגדר אדם,
 וגם רשע אינו, אלא הרי זה חיה
 רעה ואדם בלתי שפוי.

כדי לעמוד על הבנות אלו אין
 האדם צריך להיות בעל
 מוח גדול, די במה שיהיה באדם
 כזית ממין האדם כדי שיבין את
 הדברים הללו.

והנה בהמשך מדבר התנא
 מהפורק ממנו עול תורה,
 אבל אין אנו מדברים מפורק עול
 תורה, שהרי הוא הרבה יותר
 גרוע, שהוא סותר ובוטע בתורה,
 ועליו לא דיבר כלל התנא, ופשוט
 שאין התנא מדבר ממנו, שכן מי
 שהוא בוטע בדברי תורה אין הוא
 לומד פרקי אבות. המקבל עליו
 עול תורה לומד אבות, וגם מי
 שפורק עול תורה יתכן שילמד
 אבות, אבל הסותר דברי תורה אין
 התנא מדבר כלל ממנו.

הענינים הללו הם דברים
 שנוגעים לחיי היום
 יום, שהם ענינים שפגשים עמדם
 מדי יום ביומו, אבל מי שיש לו
 נפש גסה ופחותה, אין עולה
 בדעתו שיש איזה פגם בהנהגתו.

תהיה נפילה בוול סטריט, אבל אם המחשבה שלו בהשקעתו הוא שהוא רוצה להיות עשיר כדי שיוכל לקנות לו בתים וכדי שיוכל לעשות שמחות נישואין מפוארות, ושיוכל לנסוע לארץ ישראל בכל עת שירצה, אז נופל וול סטריט, מפני שנותנים עליו עול דרך ארץ.

מי שיוצא למסחר כדי להיות עשיר, וכאשר באים לבקש ממנו ממון עבור ישיבה הרי הוא דוחה את השואל עד למחר, ומחר הוא דוחה לעוד שבוע, הרי הוא בגדר פורק עול תורה. שהרי כשבא אליו אחד לעשות עמו מסחר אין הוא דוחה אותו למחר, אלא קובע לו תיכף זמן, והוא גם מביאו לביתו, והוא כבר רודף אחריו.

אבל כשמבקשים לזכותו בהחזקת התורה הרי הוא דוחה את הישיבה למחר, ומחר אין הוא בביתו, ולמחרת כשבאים אליו אומרים שכבר לישון, ובבוקר אומרים שכבר יצא להתפלל, ובסוף כשתופסים אותו סוף סוף, זה ספק אם יקבלו ממנו איזה דבר.

וזהו אותו האיש שכאשר אחד פונה אליו לצרכי עסקיו, הרי הוא לוקח ממנו מיד את

מחפש אחר פרנסתו, כך יקשה עליו עול פרנסתו, שהוא בבחינת נע ונד, שלאחר שהשקיע יש נפילה בוול סטריט, והוא מאבד את כל רכושו.

צריכים לידע שהנפילה בוול סטריט אינו בחינם. כשיש נפילה, יתכן שהיה זה משום שיש פריקת עול תורה, ועל יד כן נותנים על המשקיעים עול דרך ארץ.

אבל אילו היו כל המשקיעים בוול סטריט מקבלי עול תורה, שכאשר הוא משקיע בוול סטריט את ממונו הוא חושב שהוא רוצה להרוויח ממון, אבל הוא עושה את השי"ת שותף בממונו, ולתכלית זו הוא מבקש להשקיע בוול סטריט, כדי שהישיבה בה לומדים בניו לא יהיה שם דוחק ממון, וכמו כן הישיבה שהיא בשכונתו, גם אם אין בניו לומדים שם, שלא יצטרכו לטרוח עבור ממון מדי חודש בחדשו, ולכן הוא מבקש להשקיע ממנו בוול סטריט, ולתכלית זו הוא רוצה להיות עשיר, לעשות נחת רוח להשי"ת, להחזיק תורה בעשירותו.

כאשר משקיעים ממון בוול סטריט במחשבה זו, לא

לו די ממון כדי לשלם את השכר לימוד של בנו בישיבה, למה שאל בחנות הבגדים אם אין להם בגד יותר יקר ממאתיים וחמישים דאלער, ומה יענה?, שבגד יקר מחזיק יותר זמן. אבל אז יאמרו לו, שכמו כן כשבנו נכנס לישיבה כשיש לאביו כוונה טובה, על ידי כן תתקיים תורתו יותר זמן.

למה אין האב רואה את טעותו מיד בעולם הזה? כי לבזיון התורה ניגשים בשוויון נפש, שלא איכפת לאב לנצל את הנהלת הישיבה, ואילו בשעה שהוא עומד לקנות לו בגד, הרי זה חשוב לו לקנות בגד יקר, שכאשר יצא בשבת לבוש בבגד נאה, על ידי כן יהיה לו הרגשה של חשיבות. אבל כשהוא נותן עבור החזקת תורה ועבור תורתו של בנו, אין לו הרגש של חשיבות לדבר זה, לפי שהוא אדם מקולקל ומושחת.

גם כי ימצאנה לא ישמח בחלקו - שלא יהיה לו שמחה בפרנסתו, וכל ימיו להבל ייגע להעשיר ולהוסיף עושר על עושרו, כענין שנאמר (קהלת ה, ט), אוהב כסף לא ישבע כסף, ונמצאו כל ימיו יוצאין בעמל

מספר הטעלעפאן שלו ואומר לו שהוא כבר ישוב אליו, ואינו צריך לטרוח אחריו.

אבל כשבא אליו אדם על ענין החזקת תורה, הרי הוא מטרידו באופן שלא יפנה אליו שוב. לאיש כזה, וכי זהו פלא שיש נפילות בוול סטריט, שכאשר אדם טמא זה יש לו חלק בוול סטריט, אין זה פלא בנפילות, שהרי יש באדם זה טומאה והשחתה גדולה.

ענינים אלו נוגעים לחיי היום יום.

כאשר יעלה איש זה לעולם העליון, יראו לו, כיצד היה ניגש למי שביקש לתת לו רווח של שבעים וחמש דאלער, וכיצד היה יחסו למי שמבקש לזכותו בהחזקת התורה.

עוד יראו לו, שכאשר נכנס לחנות לקנות לעצמו בגד, והביאו בפניו בגד של מאתיים וחמישים דאלער, תיכף שאל את המוכר אם יש לו בגדים יותר יפים ויקרים, אבל כשהלך להכניס את בנו לישיבה, ביקש להוזיל את שכר הלימוד.

בשעת הדין ישאלו את האדם על הדבר, שאם לא היה

ויגיעה, ולא יהיה לו מנוחה לעולמי עד. המסחר, להיות טרודים כל היום במסחר ללא שום מנוחה.

רבינו יונה מלמד אותנו, **בא** רבינו יונה ללמדנו שזהו שלפעמים רואים טוחרים מחמת קללה מן השמים על עשירים שלעולם אין להם מנוחה, מי שפורק מעל עצמו עול תורה, ואנו מדמים שמה שאין להם שנותנים עליו עול דרך ארץ ואין מנוחה הוא משום שזהו הטבע של לו מנוחה ולא שמחה בחלקו.

גליון זה נתנדב לטובת רפואתו השלימה של
כ"ק מרן האדמו"ר מקאסוב שליט"א
מוותיקי תלמידי מרן ראש הישיבה זי"ע
ויהי רצון מלפני שוכן מרומים
שישלח רפואה שלימה במהרה
לכ"ק מרן רבי שרגא פייוויש בן מלכה שליט"א
ובוכות לימוד התורה והפצתה
תעמוד לו לזכות ולרחמים ולרפו"ש בקרוב בתושחו"י,
אכ"ר